

UZASADNIENIE

A. O. (1) złożył w dniu 28.10.2015r wniosek o zadośćuczynienie za niesłuszne zatrzymanie oraz tymczasowe aresztowanie. Wniósł o zasądzenie mu dodatkowego zadośćuczynienia w kwocie 100.000 zł za doznaną krzywdę z tytułu niesłusznego zatrzymania i aresztowania od dnia 08.11.1982 r do dnia 19.11.1982r. . Jako podstawę roszczenia powołał przepisy art 552 § 1 kpk w związku z art. 8 ust 4 ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa polskiego (Dz U z 2014r poz 1851 ze zm).A. O. wniósł także o zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

W uzasadnieniu wniosku pełnomocnik A. O. (1) wskazał, że jego mandant od lat młodzieńczych angażował się w działalność opozycyjną, aktywnie wspierał podziemie solidarnościowe. Pełnomocnik wnioskodawcy wskazał, że dniu 08.11.1982 r został on zatrzymany , anastępnie w dniu 09.11.1982r aresztowany pod zarzutem uczestnictwa w organizacji mającej na celu zmianę ustroju. Podał także, iż A. o. (1) w areszcie przebywał do dnia 19.11.1982r. Wskazał na złe warunki w jakich wnioskodawca przebywał w areszcie, na jego cierpienia moralne związane z aresztowaniem oraz na jego późniejsze przeżycia psychiczne po opuszczeniu aresztu.

W dniu 29.12.2015r Sąd Okręgowy w Gorzowie Wlkp stwierdził swą niewłaściwość i porzekał sprawę do prowadzenia Wojskowemu Sądowi Okręgowemu w Poznaniu. W dniu 26.04.2016r Wojskowy Sąd Okręgowy w Poznaniu wyłączył postępowanie w zakresie podstawy dochodzenia roszczenia na podstawie ustawy z dnia 23 lutego 1991r o uznanie orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego i w tym zakresie przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w Zielonej Górze. Postanowieniem z dnia 24.05.2016r Sąd Okręgowy w Zielonej Górze zwrócił się do Sądu Apelacyjnego w Poznaniu o przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Gorzowie Wlkp. Postanowieniem z dnia 15.06.2016r Sąd Apelacyjny w Poznaniu przekazał sprawę do prowadzenia Sądowi Okręgowemu w Gorzowie Wlkp. Postępowanie w zakresie podstawy dochodzenia roszczenia z art 552§ 1 kpk toczące się przed Wojskowym Sadem Okręgowym w Poznaniu o sygn Żo.1/16 zakończyło się w dniu 16.06.2016r wyrokiem, w którym Sąd umorzył postępowanie na zasadzie art. 17§ 7 kpk

W toku przewodu sądowego Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

A. O. (1) urodził się w dniu (...) Urodził się w G.. A. O. (1) po ukończeniu szkoły podstawowej kontynuował naukę w zasadniczej szkole zawodowej o profilu mechanicznym. We wrześniu 1982 r rozpoczął on naukę w klasie III w/ w szkoły. W dniu 8 listopada 1982 r został on zatrzymany a w dniu 9 listopada 1982r postanowieniem prokuratora Prokuratury Rejonowej w G.w sprawie o sygn 1Ds 1282/82/S/D. został on tymczasowo aresztowany na okres jednego miesiąca jako podejrzany o popełnienie przestępstwa z art. 282 kk. Jego sprawa została przekazana do prowadzenia do Wojskowej Prokuratury Garnizonowej w Z. gdzie nadano jej sygnaturę PgŚl II 109/82. W dniu 19 listopada 1982r prokurator Wojskowej Prokuratury Garnizonowej w Z. uchylił wobec A. O. (1) tymczasowe aresztowanie i zastosowano środek wolnościowy w postaci dozoru Milicji Obywatelskiej. Regularnie musiał stawiać się na dozór , był także wzywany na przesłuchania do siedziby SB w G.przy ul (...). W trakcie przesłuchań był on straszony, przesłuchujący go funkcjonariusze zastraszali go wykorzystując jego słabszą odporność psychiczną. Porwano go także z jednej z (...)jelic do samochodu marki F. (...) koloru brązowego nr rej (...) i wywieziono do lasu , gdzie jeden z funkcjonariuszy strzelił go pistoletem przystawionym do głowy. Po wyjściu z aresztu A. O. (1) nadal uczył się w Zasadniczej Szkole Zawodowej w G. W dniu 9 lutego 1983r w sprawie SgW7/83 Wojskowy Sąd Garnizonowy w Zielonej Górze uznał A. O. (1) za winnego, tego że w styczniu 1982r wraz z innymi osobami był inicjatorem założenia w G. związku o nazwie (...) którego istnienie, ustrój i cele miały pozostawać tajemnicą wobec organów państwowych, kolportując jednocześnie w okresie od stycznia do listopada 1982r ulotki nawołujące do organizowania demonstracji i przeciwdziałania aktom prawnym stanu wojennego wprowadzonego dekretem Rady Państwa” tj za winnego czynu z art. 278§ 2 kk. W wyroku tym skazano go na karę 6 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania kary na okres lat 2. Ponadto został on obciążony kosztami postępowania i opłatą, ich łączna wysokość wyniosła 2686 zł. W roku 1983 A. O. (1) skończył szkołę zawodową i od września 1983r rozpoczął naukę w Technikum Mechanicznym w G.. Naukę

w tej szkole kontynuował do dnia 9 listopada 1983r, z dalszej nauki w tej szkole zrezygnował gdyż dyrektor szkoły zasugerował mu, że nie chce takiego ucznia w swej szkole i zrobi wszystko aby mu uprzykrzyć życie. Od lutego 1984r A. O. (1) kontynuował naukę w wieczorowym Liceum Ogólnokształcącym przy ul (...) w G.W tym okresie uczył się wieczorowo, gdyż rodzice skłonili go do podjęcia pracy w (...)w G. Po tym okresie A. O. (1) podjął pracę poza G., początkowo w (...) a następnie w (...). Po pewnym czasie podjął naukę w Liceum Ogólnokształcącym w R. , gdzie w 1989r zdał maturę. W okresie od 1992r do roku 2007r A. O. (1) prowadził własną działalność gospodarczą. W 1985r A. O. (1) przebywał przez jeden dzień w szpitalu psychiatrycznym w G.przy ul (...), po otrzymaniu wezwania tzw „ biletu” do wojska , rozpoznano u niego przy przyjęciu sytuacyjną reakcję depresyjną oraz osobowość niedojrzałą. Przewieziono go w dniu 25.04.1985r do szpitala celem obserwacji. A. O. oświadczył lekarzowi, który go przyjmował, że połknął 30 różnych tabletek , nie podał jakich. Lekarz uznał to za reakcję histeryczną. W trakcie pobytu w szpitalu był spokojny , opanowany. Wypisano go do domu w dniu 26.04.1985r w stanie dobrym, nie stwierdzono aby wymagał leczenia psychiatrycznego. Ponownie był on w szpitalu psychiatrycznym w G. w okresie od 21.02.1987r do dnia 25.02.1987r . W okresie tym nie stwierdzono u niego objawów depresyjnych, nie stwierdzono myśli i tendencji samobójczych . A. O. przyznał się w trakcie pobytu w szpitalu, że miał wezwanie do wojska na dzień 17.02.1987r. Wypisano go do domu z zaleceniem leczenia w (...) i zaleceniem stawiennictwa do jednostki wojskowej, do której miał się stawić. A. O. nie figuruje jako pacjent w (...) w G..

Dowód:

Zeznania świadka A. O. k- 148-154, k-36-39 akt Żo.28/99

Wniosek wraz z załącznikami k- 4-117

Dokumentacja ze szpitala k- 165-175

Informacja z (...) k- 176

Akta Żo .28/99 Wojskowego Sądu Okręgowego w Poznaniu k- 154

Elektroniczna kopia akt IPN Sz 03/27 k- 154

Akta SgW 7/83 Wojskowego Sądu Garnizonowego w Zielonej Górze k- 154

Akta Żo.1/16 k- 154

W dniu 20 sierpnia 1993r Sąd Najwyższy – Izba Wojskowa w sprawie WRN 104/93 zmienił wyrok Wojskowego Sądu Garnizonowego w Zielonej Górze z dnia 09 lutego 1983r sygn Sg.W 7/83 w ten sposób, że uniewinnił A. O. (1) i inne skazane wraz z nim w tej samej sprawie osoby od popełnienia przypisanych im czynów.

Dowód:

Zeznania świadka A. O. k- 148-154, k-36-39 akt Żo.28/99

Rewizja nadzwyczajna k- 112-114 , 154

Wyrok Sądu Najwyższego k- 115-117, 154

W dniu 07.06.1999r A. O. (1) wniósł do Sądu Okręgowego w Gorzowie Wlkp wniosek o zasądzenie od Skarbu Państwa kwoty 50.000 zł w związku ze skazaniem w sprawie W 7/83 przez Wojskowy Sąd Garnizonowy w Zielonej Górze oraz pobyt w trakcie trwania postępowania przygotowawczego w areszcie. Sprawę przekazano do właściwości Wojskowego Sądu Okręgowego w Poznaniu . Wyrokiem z dnia 04.01.2000r Wojskowy Sąd Okręgowy w Poznaniu w sprawie Żo.28/99 zasądził od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy A. O. (1) kwotę 3.517,78 zł z ustawowymi odsetkami od dnia prawomocności wyroku , w tym 1.017,78 zł tytułem odszkodowania za poniesioną szkodę i 2.500 zł tytułem zadośćuczynienia za krzywdę moralną związaną z niesłusznym skazaniem byłego Wojskowego Sądu

Garnizonowego w Zielonej Górze z dnia 09 lutego 1983r , w sprawie o sygn akt Sg W 7/83.Podstawą wydania wyroku był art. 552 par 1 kpk w zw z art. 554 par 2 kpk i art. 654 par 5 kpk. W przypadku wymiaru kwoty odszkodowania sąd wziął pod uwagę fakt, że A. O. w postępowaniu przed Wojskowym Sądem Garnizonowym w Zielonej Górze miał obrońcę z wyboru, przyznano mu odszkodowanie równe kosztom obrony z urzędu oraz koszty i opłaty jakie musiał w postępowaniu ponieść , z uwzględnieniem denominacji i rewaloryzacji. Na kwotę 2.500 zł zadośćuczynienia wpływ zdaniem sądu miało to, że okres jego pobytu w areszcie był stosunkowo krótki okres bezprawnego pozbawienia wolności oraz to, że uciążliwości śledztwa jakie przeżywał A. O., zarówno psychiczne jak i fizyczne, okres próby w związku z warunkowym zawieszeniem wykonania kary i pozostawanie pod dozorem kuratora wymagały zdaniem sądu przyznania mu zadośćuczynienia.

Dowód:

Zeznania świadka A. O. k- 148-154, k-36-39 akt Żo.28/99

Akta Żo 28/99 Wojskowego Sądu Okręgowego w Poznaniu k- 154

Sąd zważył, co następuje:

Przytoczony wyżej stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie wskazanych wyżej dowodów, którym dał wiarę, nie ma bowiem powodu, by im nie wierzyć. Strony nie przedstawiły żadnych innych dowodów.

Przechodząc do oceny zasadności zgłoszonych roszczeń na wstępie należy zauważyć, że wnioskodawca w istocie oparł roszczenia o szczególną regulację prawną - przepisy ustawy z dnia 23 lutego 1991r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz.U. Nr 34, poz. 149) zmienionej ustawą z dnia 19 września 2007 r. o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz.U. Nr 191 poz. 1372).

Zakres przedmiotowy wyżej powołanej ustawy określa jej art.1 ust.1 i 2. Zgodnie z tymi przepisami przewidziane w ustawie regulacje dotyczą orzeczeń wydanych przez polskie organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości lub przez organy pozasądowe w okresie od rozpoczęcia ich działalności na ziemiach polskich, począwszy od 1 stycznia 1944 r. do 31 grudnia 1989 r., jeżeli czyn zarzucony lub przypisany był związany z działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego albo orzeczenie wydano z powodu takiej działalności, jak również orzeczenia wydane za opór przeciwko kolektywizacji wsi oraz obowiązkowym dostawom oraz jeżeli czyn został popełniony w celu uniknięcia w stosunku do siebie lub innej osoby represji za działalność, o której mowa w tym przepisie.

Zgodnie z art. 8 powołanej ustawy osobie, wobec której stwierdzono nieważność orzeczenia albo wydano decyzję o internowaniu w związku z wprowadzeniem w dniu 13 grudnia 1981 r. w Polsce stanu wojennego, przysługuje od Skarbu Państwa odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę wynikłe z wykonania orzeczenia albo decyzji. (ustęp 1 zdanie 1).

Cytowany wyżej przepis ma odpowiednie zastosowanie również wobec osób, co do których zachodzą przesłanki do stwierdzenia nieważności orzeczenia, jeżeli oskarżonego uniewinniono lub postępowanie umorzono z powodów, o których mowa w art. 17 § 1 pkt 1 i 2 Kodeksu postępowania karnego, i nie zostało prawomocnie zasądzone odszkodowanie i zadośćuczynienie, a osoby te były zatrzymane lub tymczasowo aresztowane, a także wobec osób pozbawionych życia albo wolności przez organy, o których mowa w art. 1 ust. 1, bez przeprowadzenia zakończonego orzeczeniem postępowania (art.11 ust.1 i 2 ustawy).

Przepis ust 1 nie ma zastosowania, jeżeli w wyniku rewizji nadzwyczajnej, kasacji lub wznowienia postępowania prawomocnie zasądzone odszkodowanie, chyba że za jego zastosowaniem przemawiają względy słuszności(art. 8 ust 4 ustawy)

Powołane i cytowane przepisy wyznaczają zakres zastosowania ustawy, o której mowa wyżej. Zważyć należy, że podstawa z art. 552 par 1 kpk, na którą we wniosku o dodatkowe zadośćuczynienie powoływał się pełnomocnik wnioskodawcy, rozpoznawana przez Wojskowy Sąd Okręgowy w Poznaniu w sprawie Żo1/16 zakończyła się wyrokiem z dnia 16.06.2016r, gdzie umorzono postępowanie z uwagi na to, że postępowanie w tej sprawie zostało już prawomocnie zakończone. Przepis art. 552 par 1 kpk nie przewiduje możliwości uzupełniającego orzeczenia zadośćuczynienia. W trybie ustawy z dnia 23 lutego 1991r o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego jest to możliwe, pod pewnymi warunkami.

Sąd Najwyższy wypowiedział się co do roszczeń w przedmiocie dochodzenia dodatkowego odszkodowania i zadośćuczynienia za represje związane z działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego w wyroku z dnia 26.09.2011r sygn IIKO 51/11 LEX nr 960529. Wskazał, że konieczne jest kumulatywne spełnienie trzech warunków:

- zapadłe przed wyrokiem Trybunału konstytucyjnego z dnia 01.03. 2011r sygn P 21/09 orzeczenie sądu wydane zostało na podstawie art. 8 ust 1a ustawy z 1991r o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa polskiego

- zadanie wniosku przekraczało kwotę 25.000 zł

- szkoda i krzywda byłyby wyższe niż wskazana kwota 25.000 zł

W przypadku A. O. mamy zrealizowany jedynie jeden z warunków do przyznania dodatkowego zadośćuczynienia- w sprawie Żo 28/99 Wojskowego Sądu Okręgowego w Poznaniu wniosek dotyczył zasądzenia kwoty 50.000 zł obejmującej zarówno odszkodowanie jak i zadośćuczynienie. Przyznano mu zaś 1.017,78 zł odszkodowania za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie w kwocie 2.500 zł za krzywdę moralną związaną z niesłusznym skazaniem sprawie SgW7/83. Kwota przyznanego odszkodowania i zadośćuczynienia była znacznie niższa niż 25.000 zł, o którym mowa w orzeczeniu Sądu Najwyższego. Dodatkowo Sąd zważył, że podstawą wyroku z dnia 04.01.2000r Wojskowego Sądu Okręgowego w Poznaniu wydanego w sprawie Żo 28/99 była treść art. 552 par 1 kpk w zw z art. 554 par 2 kpk i art. 654 par 5 kpk. Sąd przy wydaniu tego wyroku nie brał pod uwagę podstawy z art. 8 ustawy z 1991r o o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego. Także szkoda i krzywda nie są wyższe niż wspomniana kwota 25.000zł. Wojskowy Sąd Okręgowy w Poznaniu ustalił je w sprawie Żo.28/99 na łączną kwotę niższą niż 4000 zł i brak podstaw do przyznania kwoty wyższej, ponad tą już przyznał.

Sąd nie mógł umorzyć postępowania w zakresie wniosku, kierując się wskazaniem płynącymi z aktualnego orzecznictwa .Sąd miał tu na uwadze wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 sierpnia 2015r sygn akt IIIKK 256/15, iż treść art. 8 ust 4 ustawy z dnia 23 lutego 1991r o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu państwa polskiego należy uznać jako nakaz merytorycznego rozpoznania wniosku o dodatkowe odszkodowanie i zadośćuczynienie, jeżeli względy słuszności nie przemawiają za uwzględnieniem uzupełniającego roszczenia, wniosek podlega oddaleniu. Kierując się tym poglądem, sąd rozpoznał sprawę merytorycznie.

Ustawodawca posłużył się tu obecnym w prawie cywilnym zwrotem” względy słuszności, co oznacza że przy stosowaniu „ względów słuszności konieczne będzie odwołanie się do poglądów jakie w doktrynie i orzecznictwie ukształtowały się przy stosowaniu przesłanki” zasad współżycia społecznego”. W stosunku do A. O. (1) w postępowaniu w 2000r uwzględnione były wszystkie okoliczności istotne dla oceny zasadności roszczenia i wysokości zadośćuczynienia. Przyznano mu odszkodowanie i zadośćuczynienie, które w ocenie sądu spełnia wszelkie względy słuszności. Pamiętać należy, że kwota jaką mu przyznano w 2000r , a więc blisko 16 lat temu miała większą siłę nabywczą niż ta sama kwota obecnie, w chwili rozpoznawania wniosku o dodatkowe zadośćuczynienie. Z uzasadnienia wyroku Żo.28/99 wynika, że orzekając odszkodowanie sąd wziął pod uwagę fakt, że wnioskodawca był wtedy uczniem, nie przysługuje mu więc odszkodowanie za utracony zarobek. Orzekając odszkodowanie sąd przyznał mu koszt jakie poniósł w

związku z powołaniem obrońcy z wyboru oraz koszty i opłaty sądowe jakie wymierzono mu w sprawie SgW 7/83 z uwzględnieniem denominacji i waloryzacji. Podstawą przyznania zadośćuczynienia w kwocie 2.500 zł były takie okoliczności jak stosunkowo krótki okres zatrzymania i tymczasowego aresztowania, ale także psychiczne i fizyczne uciążliwości śledztwa jakie przeżywał młody, osiemnastoletni w tym czasie wnioskodawca, okres próby w związku z zawieszeniem wobec niego kary pozbawienia wolności wynikającej z wyroku Sg W 7/83 . Odnośnie powoływanych przez wnioskodawcę okoliczności mających miejsce już po zakończeniu odbywania aresztu, sąd uznał że nie były one związane z odbywaniem przez niego kary w sprawie sg W 7/83 , której nie powinien był ponieść. Sąd podniósł, że okoliczności te pośrednio uwzględnił przy wymierzaniu mu zadośćuczynienia z uwagi na oddziaływanie tych zachowań na jego psychikę, psychikę młodej osoby. Zdaniem sądu okoliczności jakie były brane pod uwagę przy ustalaniu sumy odszkodowania i zadośćuczynienia uwzględniają wszelkie wskazania zasad słuszności jakie winny być wzięte pod uwagę w stosunku do A. O., nie ma tu podstaw do przyznawania mu dodatkowego zadośćuczynienia.

Odnosząc się do żądania zasądzenia zadośćuczynienia, stwierdzić należy , że ustawa z dnia 23 lutego 1991r o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego nie definiuje pojęcia zadośćuczynienie. Odniesić się w tym zakresie należy do przepisów prawa materialnego cywilnego, w szczególności do art. 445 par 1 kc. Odpowiednia suma o której mowa w tych przepisach to suma, która z jednej strony spełnia funkcje kompensacyjną a z drugiej nie jest sposobem uzyskania nadmiernych korzyści finansowych. Zadośćuczynienie winno czynić zadość poczuciu krzywdy. Kwota zadośćuczynienia ustalana jest indywidualnie w oparciu o rodzaj, czas trwania cierpień fizycznych i psychicznych, ich natężenie, stopień dolegliwości z jaką wiązało się stosowanie tymczasowego aresztowania. Dalej sąd wziął pod uwagę także nieprzychylnie reakcje otoczenia po zwolnieniu z aresztu, stan zdrowia wnioskodawcy przed aresztowaniem i po opuszczeniu aresztu. Wszystkie te okoliczności były już wzięte pod uwagę w orzeczeniu z 2000r, a przyznana wtedy w sprawie Żo . 28/99 kwota zdaniem sądu w pełni uwzględnia całokształt okoliczności dotyczących wnioskodawcy, który był zatrzymany i aresztowany przez 11 dni, a więc stosunkowo niedługo. Podniesiona przez wnioskodawcę w zeznaniach nowa okoliczność odnosząca się do leczenia psychiatrycznego wnioskodawcy kilka lat po zwolnieniu go z aresztu- w okresie od 25.04.1985r do 26.04.1985r(w zasadzie jeden dzień) i w okresie od 21.02.1987r do dnia 25.02.1987r(trzy dni) związana była w ocenie sądu nie z zatrzymaniem i tymczasowym aresztowaniem wnioskodawcy w listopadzie 1982r , lecz co wynika z zachowanej dokumentacji lekarskiej z tego okresu , z obaw wnioskodawcy wynikających każdorazowo z faktu otrzymania tzw „ biletu” – nakazu stawiennictwa w jednostce wojskowej celem odbycia zasadniczej służby wojskowej. W tej sytuacji sąd uznał, że wnioskodawca A. O. nie spełnia przesłanek do przyznania mu dodatkowego zadośćuczynienia o którym mowa we wniosku jego pełnomocnika. Brak tu w ocenie sądu jakichkolwiek przesłanek do przyjęcia, że względy słuszności wskazują na potrzebę przyznania mu dodatkowego zadośćuczynienia.

Zgodnie z art. 13 powołanej ustawy koszty postępowania ponosi Skarb Państwa.